

УДК 37.013:378.4(477.53-25)"1921/1928"

МИКОЛА ШЕВЧУК

ORCID: 0000-0001-9362-1401

(Полтава)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛТАВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В ЧАСИ НЕПУ 1921-1928 РР.

У статті проаналізовано особливості функціонування Полтавського інституту народної освіти в умовах НЕПу в період з 1921 по 1928 рр. Показано зміни в матеріально-технічному забезпеченні закладу, втілення політики «українізації», особливості здійснення управління ВНЗ. Проаналізовано процес запровадження інституту політичних комісарів, зростання ідеологічного тиску на науково-педагогічний процес. Висвітлено процес запровадження навчальних програм у виші.

Ключові слова: ПІНО, СРСР, УСРР, «українізація», репресії, педагогіка, політкомісари.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні триває процес реформування вищої школи. Особливо це важливо в контексті урядових програм про підвищення престижності роботи вчителя і відповідно покращення матеріально-технічної бази та якості викладання у педагогічних вишах.

Метою статті є дослідження організаційно-педагогічні засад діяльності Полтавського Інституту Народної Освіти в часи НЕПУ 1921-1928 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка продовжує на сьогодні лишатися одним із провідних вишів своєї спеціальності. Важливим є досвід 20-х рр. ХХ ст., коли в період повоєнної розрухи, економічної стагнації і голоду вдалося працівникам тодішнього педагогічного вишу закласти основи до подальшого розвитку.

У 1921 році більшовицькому керівництву колишньої Російської імперії стало зрозуміло, що політика «воєнного комунізму» привела до повного занепаду промисловості і знищення матеріально-технічної бази сільського господарства. Саме тому було прийнято рішення частково дозволити приватну власність, що ознаменувало перехід до «Нової економічної політики», ці зміни торкнулися і освіти.

Протягом перших місяців 1921 року почався процес по об'єднанню вишів Полтави. Вже 4 квітня 1921 року відбулося засідання Ради, яку очолили І. Ф. Рибаків [13] та В. Ф. Ніколаєв, на якій було ухвалено рішення про об'єднання історико-філологічного факультету та педагогічного інституту. Через 6 днів, а саме 10 квітня, ректором новоствореного Полтавського інституту народної освіти обрано Володимира Олександровича Щепотьєва – відомого музикознавця, фольклориста, педагога.

Володимир Олександрович народився у 1880 році у Полтаві, за національністю був росіянином. У 1900 році закінчив місцеву Духовну семінарію, у 1904 році — Петербурзьку духовну академію. Протягом 1904-1917 рр. викладав словесність у музичній школі у Полтаві. З 1917 року працював у Полтавському учительському інституті та на історико-філологічному відділі Харківського університету [1], [4].

В. Щепотьєв посприям, аби в новому ВНЗ були створені факультети: словесно-історичний, який очолив І. Лебединський, та природничо-математичний (декан В. Ніколаєв).

Це фактично було одним із останніх актів самостійності і автономізму. 2 вересня 1921 року було прийняте «Положення о высших учебных заведениях РСФСР» [9], де було чітко прописано, хто і як мав керувати вишами, які посади існували у ВНЗ. З цього почався процес уніфікації та універсалізації, який згодом приведе до надмірної ідеологізації освіти і втручання влади у діяльність університетів.

Варто зазначити, що функції керівника вишу В. Щепотьєв виконував лише номінально. Фактично до початку 1922 року керувала Н. Мірза-Авак'янц. Наркомат освіти був дуже невдоволений тим, що В. Щепотьєв не перебував у складі комуністичної партії, у 1920 році він вже був заарештований «за антирадянську діяльність». Пізніше це обернеться для нього жахливими наслідками, його кілька разів репресують, а потім знищать [20, арк. 1-3].

У часи нестабільності і повоєнної розрухи матеріальна база ПІНО була слабкою. У липні все того ж 1921 року інститут отримав приміщення на вулиці Остроградського (зараз вулиця В. Чорновола).

Але воно перебувало в аварійному стані, тут тривалий час розміщувався госпіталь для військовослужбовців. Тому викладачі та керівництво неодноразово порушували питання про збільшення кількості корпусів і шукало нові будівлі

В перші роки навчання проводилося виключно увечері, бо вдень студенти вимушені були заробляти собі на життя. Наприкінці 1921 року в Україні розпочався величезний голод, викликаний грабіжницькою політикою більшовиків. Посуха та неврожай, поєднаний із вивезенням хліба в Поволжя, де так само голодувало населення, по суті був першим актом геноциду по відношенню до українців з боку керівництва Влади Рад.

Професорсько-викладацький склад у цей час так само бідував, аби мати змогу вижити, вони були вимушені працювати у поза навчальний час. Нерідко на кількох роботах.

У 1921 році вступати до вузу хотіли 706 чоловік, проте в силу обставин (розрухи, відсутності фінансів), змогли це зробити лише 539 чоловік. Більша частина з них (304 особи) вступили на словесно-історичний відділ, решта обрали природничо-математичні спеціальності [3, с. 48].

Постанова ВУЦВК від 2 вересня 1922 року запровадила для студентів стипендії. Це дало змогу поліпшити матеріальне становище багатьох з них. Стипендії складали від 7 до 16 крб. Величезною була проблема відсутності житла, через малу кількість місць у гуртожитках.

У лютому 1923 року було видане розпорядження Головнопрофосвіти УСРР. Згідно з ним в інститутах мали бути створені комісії, які склалися порівну із викладачів та студентів. Ключовим їх завданням було затвердження навчальних планів і програм та рекомендації по призначенню викладачів. Ці комісії діяли під керівництвом деканів.

Із закінченням голоду і остаточним утвердженням НЕПу ситуація в країні почала стабілізуватися. Врешті у кінці 1923 року інститут отримав значну суму на ремонт. Майже 800 крб були використані на проведення опалення, ремонт гуртожитків.

У цей же час починається ідеологічний наступ в освіті. Більшовики з острахом ставилися до професорсько-викладацьких кадрів, які здобували свою освіту ще в часи Російської імперії, значна частина пройшла стажування і прослухала курси лекцій у закордонних університетах. Саме тому влада почала призначати в університетах політкомісарів. 7 березня 1922 року був виданий наказ НКО УСРР № 2681, згідно якого ректором став професор і викладач історії І.Ф. Рибаків, а політкомісаром М.С. Гаврилів [13, арк. 59.], якого у 1923 році змінив Яким Кожевник [3, с. 53], [15, арк. 44.]

Іван Федотович Рибаків був доволі відомою особою того часу, інтелігентом. Народився він у 1890 році в Херсоні. Навчався в період царату у Московському університеті на історико-філологічному факультеті. Педагогічну діяльність розпочав у 1912 році на московських вечірніх курсах для педагогів. Протягом Першої світової війни читав лекції у Самарі та Тамбові. У 1919 році переїхав до Полтави, де працював на історико-філологічному факультеті Харківського університету. З лютого 1920 року був його деканом [13, арк. 58.]

І. Рибаків був дуже демократичною особистістю. В управлінні навчальним закладом він віддавав перевагу обговоренням і дискусіям при прийнятті рішень. Тому основною формою управління стали наради [11, с. 172-173].

У квітні 1924 року більшовицьке керівництво вирішило змістити ректора, який представляв ще царську школу і не був більшовиком. Новим головою призначили комуніста Омеляна Ходака. Він народився у 1887 році, за походженням був селянином, тому ідеально вписувався у концепцію «пролетарського походження». Здобував педагогічну освіту в учительській семінарії, але її так і не закінчив. Його виключили, можливо за революційні погляди, вчителював у Самарській губернії. Освіту вищу, попри все, мав, бо закінчив Інститут Марксизму. Брав участь у війні, воював на румунському фронті. Після Жовтневого перевороту служив у Червоній армії. Протягом Громадянської війни займався питанням організації освіти [11, с. 173-174], [19, арк. 5].

Як ректор він бачив головне завдання у повному викоріненні «петлюрівщини і націоналізму». Багато хто з дослідників саме такі його радикальні погляди, як віру в комунізм і соціалістичне будівництво та вірність партії, пов'язує вибір цієї особи на посаду ректора.

І. Рибаків продовжив працювати в інституті до липня 1924 року, коли його перевели на роботу до Центрального архіву РСФСР у Ленінграді.

О. Ходак весною 1923 року в рамках боротьби з «петлюрівщиною» і «ворогами революції» випустив список студентів, які вступили на навчання ще в роки Громадянської війни (Директорії, Гетьманату), їх він характеризував як «агресивні петлюрівці». Багатьох з них примусили залишити виш. Також провели чистки серед викладачів, зокрема тих, які працювали ще з часів історико-філологічного факультету звільняли, бо їх вважали противниками «соціалізації» освіти. Крім того, було заборонено професорсько-викладацькому складу працювати за межами ПНО, що в умовах розрухи і голоду, при мізерній платі було невигідно [12, арк. 156, 169-171].

Паралельно відбувалася реорганізація інституту. Студенти не були поділені за напрямками. Спеціалізація, або як її називали фахова підготовка, відбувалася за трьома секціями: математична, природничо-географічна, гуманітарна, починалася з другого курсу.

ПІНО у цей же час отримав право самостійної розробки навчальних планів, які мали погоджувати з Управлінням професійної освіти Народного комісаріату освіти.

Йшла інтенсивна перебудова навчання із запровадженням нових систем навчання. Педагоги запроваджували лабораторно-бригадні системи «Dalton-Plan».

Цей метод запропонувала американка Хелен Паркхорст, яка його випробувала у місті Дальтон (штат Массачусетс).

Навчання за Дальтон-планом будувалося на трьох складових:

1. свобода.
2. самостійність.
3. співпраця.

Основними елементами були: «будинок», «завдання» та «лабораторія».

Термін «Дім» або «Будинок» означає основне місце учня в школі. «Дім» часто відігравав роль звичайного навчального класу, а домашнім радником виступав класний керівник.

Студентам давали завдання, які вони мали виконати за певний час (місяць, тиждень).

«Лабораторія» — це були особисті консультації із викладачами того чи іншого предмета. Там студенти отримували рекомендації по виконанню завдань [2].

Але ці принципи погано реалізовувалися у виші. Через слабку матеріально-технічну базу, часті пропуски занять студентами.

Попри важке становище педагогічна наука продовжувала розвиватися у виші. У лютому 1924 року почав виходити Бюлетень ПІНО. Його редакторами були І. Рибаків, Г. Ващенко [5, с.11-12].

У цей же час наказ НКО УСРР остаточно затвердив перелік кафедр ПІНО. Відповідно до нього мали існувати такі: педології, педопсихології та педогігієни (очолив Г.Г. Ващенко); соціального виховання (очолив П.Л. Адамович); суспільствознавства; історії культури та історії літератури (очолив І.Ф. Рибаків); природознавства (очолив О.Т. Булдовський); неорганічної природи (М. М. Самбікін) [14 арк. 81]; математики (В.С. Воропай); мистецтвознавства (В. М. Верховинець) [14, арк.83-84].

До всього іншого викладачів об'єднали у комісії. Педагогічну на чолі з Г. Ващенко, суспільствознавчу, яку очолив І. Рибаків, природничо-математичну на чолі з В. Воропаєм [5, с. 11-12].

Цікавою є історія створення кафедри філософії. Завдяки ініціативі та указу директора інституту О. Ходака задля підвищення освіченості та ефективності підготовки педагогічних кадрів був створений кабінет суспільствознавства, саме у ньому почали збиратися педагоги, які з часом заснували відповідну кафедру. Пізніше, з розвитком марксистської науки та перетворення філософії на частину марксизму-ленінізму, кафедру перейменували на кафедру діалектичного матеріалізму (одногобо, але все згідно радянської ідеології, адже Карл Маркс був прихильником саме матеріалізму) [8].

На початку 1925 року відносини між ректором О. Ходаком і викладачами вишу загострилися. Будучи переконаним марксистом, він продовжував грубо втручатися у педагогічний і навчальний процес. Його нелюбов і бачення у викладачах, які пройшли становлення ще у часи царської Росії, агентів Петлюри, привели до того, що значна частина колективу інституту категорично не сприймала його, підбурюючи проти ректора і студентів. Врешті, у вересні 1925 року О. Ходак звільнився і перейшов на посаду голови Інституту марксизму. Пізніше, у 1929 році, він ще буде керувати роботою Харківського сільськогосподарського інституту, у 1937 році репресують його дружину, і він як близька людина «ворога народу» буде звільнений з усіх посад, житиме у Києві у склепі на Лук'янівському цвинтарі, де і помер після війни [11, с. 174].

Новим керівником призначили Матвія Харитоновича Фарбера, єврея за національністю, військового лікаря, більшовика, який не мав вищої освіти. Він народився у 1892 році в родині учителів. Навчався у військово-фельдшерській школі, Військово-медичній академії та Київському комерційному інституті, але диплом за навчання так і не отримав. Брав участь у Першій світовій війні, працював лікарем на фронті. З 1922 року мешкав у Полтаві, де читав лекції на курсах медсестер, працював лектором Полтавського технікуму землеустрою [11, с. 174], [10], [20, арк. 8].

У 1926 році згідно з новими нормами, студенти інституту мали вже навчатися не три, а чотири роки. Вступну систему було замінено на конкурсну. Бажаючі вступити, мали скласти іспити. Хоча класовий підхід і дискримінація були збережені. При вступі перевагу надавали пролетарям [3, с. 65], [18, арк. 2].

Вкотре була реорганізована структура вишу. Діяв лише один факультет, який називався «соціальне виховання». На III курсі студенти обирали спеціалізацію із трьох запропонованих: фізико-

математичну, суспільствознавчу (історія та філологія), агробіологічну (природознавство з елементами географії). Остання була дуже популярна. Більшість вступників були селянами (в країні тоді ще не пройшла індустріалізація), які по закінченню навчання поверталися до себе в райони, де вчили дітей особливостям життя в сільській місцевості, тому і цей напрямок був для них актуальним [3, с. 65].

Зростало фінансування науково-дослідної бази. У «Записках Полтавського інституту народної освіти», які видавалися у 1926-1927 навчальному році було записано, що протягом 1925-1926 рр. для покращення функціонування хімічного кабінету було витрачено на закупку матеріалів та обладнання понад 709 рублів -- величезна сума на той час. Загалом же, за описом дослідників, вартість майна кабінету на той час уже складала близько 1500 рублів.

Також в інституті функціонували такі кафедри: історії філософії, всесвітньої історії, історії УСРР, історії української літератури, історії російської літератури, російської історії, всесвітньої літератури, історії мистецтв, української мови, порівняльного мовознавства, класичної філології, соціальної педагогіки, політекономії та статистики. Серед іноземних мов існували кафедри найбільш популярних на той час і найпоширеніших: німецької та французької; анатомії, еволюції техніки. краєзнавства, математики, ботаніки.

По закінченні вишу студенти могли працювати учителями у трудових школах. ПІНО визнавався основним навчальним закладом для підготовки вчителів Полтавської, Лубенської, Кременчуцької округ(областей тоді не існувало, територія УСРР поділялася на округи).

Кількість викладачів у цей час була мізерна. Було 8 професорів II категорії та 4 викладача I категорії. У штаті перебувало 10 нештатних викладачів та 6 лаборантів.

Життя студентів у вказаний період було тяжким. Із 246 студентів на літо 1927 року стипендію отримувало лише 28 осіб, 93 особи отримували її від установ, які направили на навчання, решта жили із підробіток в поза начальний час. Та і ті, що отримували стипендії мусили працювати, бо грошова допомога становила лише 10 крб. [3, с. 66], [16, арк. 26].

Оскільки більшість вступників були пролетарями і походили, або з бідних, або обезземелених селян, чи малокваліфікованих робітників, то їх рівень знань був дуже низький. Тому керівництво вишу вимушене було організувати курси з математики та української мови, аби студенти могли виконувати прості арифметичні дії та краще писали і читали.

Попри важке матеріальне становище, відсутність наукової бази та проблеми фінансового забезпечення, у закладі функціонувало у цей час 11 лабораторій та спеціалізованих кабінетів для проведення дослідів із дисциплін природничого циклу.

Влітку 1927 року ПІНО отримав будівлю по вулиці Крупської (тепер Остроградського) сьогодні це корпус № 1 ПНПУ. У вересні того ж 1927 року в інституті почали викладати фізичну географію, геодезію та астрономію. Важливе значення мало рішення Народного комісаріату освіти УСРР, згідно з яким до підпорядкування ПІНО віднесли Центральний музей (зараз Краєзнавчий), також була створена обсерваторія для дослідження космосу. При навчальних кабінетах діяли тематичні гуртки для студентів та учнів шкіл. Пізніше інституту передали сад площею 5 га (зараз Ботанічний сад ПНПУ) [3, с. 67], [17, арк. 31].

Розширення матеріальної бази сприяло зростанню якості освіти, вже у 1928 році кількість лекторів було збільшено до 73, а кількість тих, хто навчався, перетнуло позначку у півтисячі. Студенти протягом навчання освоювали дисципліни, після чого мали пройти стажування у школі протягом року, паралельно із викладанням вони мусили написати дипломну роботу, яку, у разі успішного проходження практики, повинні були захистити. Для тих, хто вчився на природничих спеціальностях, влітку організувалися польові практики та екскурсії. Згідно з даними, студенти могли відвідати ботанічні сади та установи Харкова, Москви, Ленінграда. Пізніше у різний час організували виїзди у Крим, Київ, Одесу, Кам'янець-Подільський.

Цікавим було нововведення 1927 року стосовно дипломів: до 1927 року їх видавав КНО УРСР, але з 1927 року, згідно з Наказу, таке право передавалося ПІНО.

У 1928 року Педагогічний технікум імені М. Драгоманова приєднали до інституту, що сприяло зростанню кількості студентів, викладачів та покращило матеріальну базу.

Висновки. Отже, період НЕПу в розвитку Полтавського інституту народної освіти справив значний вплив на розвиток педагогічного вишу. Було отримане сучасне приміщення, зросла науково-технічна і матеріальна база закладу. Позитивним для відродження національних кадрів стала політика спрямована на забезпечення загальної грамотності населення і викладання українською мовою (так звана українізація).

З іншого боку, почався процес реального впливу більшовицької партійної номенклатури на процес навчання і підготовки вчителів. Була запроваджена система політичних комісарів, на посади директорів часто призначали людей некваліфікованих і малоосвічених, які були вірними ідеям

більшовизму. В перспективі це привело до вичавлювання із закладу прогресивних та освічених викладачів, сформувало систему доносів, що привело у 30-х рр. до «розквіту» політичного терору не лише над опозиційно налаштованими до більшовицького режиму, а і тими, хто був його прихильником.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабенко Л. Л. Блискучий талант: Щепот'єв Володимир Олександрович / Л. Бабенко // Реабілітовані історією. – К.; Полтава, 1992. – С. 64–69.
2. Бондарчук П. М. Дальтон-план Енциклопедія історії України / редкол.: В. А. Смолій та ін.; Інститут історії України НАН України. — К.: Наукова думка, 2004. — Т. 2: [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://history.org.ua/?termin=Dalton_plan (дата звернення: 26.10.2016). – Назва з екрана.
3. Булава Л. М. Географічна освіта в контексті історії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (1914–2014 роки): монографія / Л. М. Булава, С. М. Шевчук, О. М. Машченко. – Полтава: ПНПУ, 2014. – 144 с.
4. Год Б., Єрмак О. Історико-філологічний факультет у Полтаві / Б. Год, О. Єрмак, П. Киридон та ін. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С. 9-13.
5. Год Б., Єрмак О. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: Історія і сучасність / Б. Год, О. Єрмак, П. Киридон та ін. – Полтава: ПДПУ, 2009. – С. 4–6.
6. Гупан Н. М. Українська історіографія історії педагогіки: [монографія] / Н. М. Гупан. – К.: А. П. Н., 2002. – 224 с.
7. Дем'яненко Н. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX – перша третина XX ст.): монографія / Н. Дем'яненко. – К.: ІЗМН, 1998. – 328 с.
8. Кафедра філософії ПНПУ ім. В. Г. Короленка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://historic.pnpu.edu.ua/Philos.php> (дата звернення: 16.10.2017). – Назва з екрана.
9. Положение о высших учебных заведениях РСФСР: декрет: [принят Советом нар. комиссаров РСФСР 2 сент. 1921 г.] // Собр. узаконений РСФСР. – 1921. – № 65. – Ст. 486.
10. Список керівників навчального закладу [Електронний ресурс] / – Режим доступу: [http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3662/1/Keryvnyky%20PNPU%20\(PDPI,%20PDPDPU\).PDF](http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3662/1/Keryvnyky%20PNPU%20(PDPI,%20PDPDPU).PDF) (дата звернення: 26.10.2016). – Назва з екрана.
11. Шевчук В. В. Шевчук С. М. Ректори Полтавського інституту народної освіти (1921-1930) та директори Полтавського інституту соціального виховання (1930-1933) / В. В. Шевчук, С. М. Шевчук // Історична пам'ять. -- Полтава, 2014. -- № 30-31. -- с. 170-176.
12. Державний архів Полтавської області (далі -- ДАПО). -- Ф.495. -- Оп.1. – С. 8. -- Арк. 156, 169-171.
13. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (далі ЦДАВО). -- Ф.166. -- Оп. 2. -- С. 1123. -- Арк. 5, 12 – 14, 21 32-33, 58-59.
14. ЦДАВО. -- Ф.166. -- Оп.4. – С. 649. -- Арк. 81-84.
15. ЦДАВО. -- Ф.166. -- Оп.6. – С. 404. -- Арк. 44.
16. ЦДАВО. -- Ф.166. -- Оп.6. – С. 4749. -- Арк. 26.
17. ЦДАВО. -- Ф.166. -- Оп.6. – С. 4751. -- Арк. 31.
18. ЦДАВО. -- Ф.166. -- Оп.6. – С. 4762. -- Арк. 2.
19. ЦДАВО. -- Ф.166. -- Оп.12. – С. 8209. -- Арк. 5.
20. ЦДАВО. -- Ф.166. -- Оп.12. – С. 8425. -- Арк. 8.
21. ЦДАВО. -- Ф.166. -- Оп.12. – С. 8857. -- Арк. 5.

REFERENCES

1. Babenko L. L. Blyskuchyiy talant: Shchepotiev Volodymyr Oleksandrovych / L. Babenko // Reabilitovani istoriiei. – K.; Poltava, 1992. – S. 64–69.
2. Bondarchuk P. M. Dalton-plan Entsyklopediia istorii Ukrainy / redkol.: V. A. Smoliiy ta in. ; Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. — K.: Naukova dumka, 2004. — T. 2: [Elektronnyi resurs] / – Rezhym dostupu: http://history.org.ua/?termin=Dalton_plan (data zvernennia: 26.10.2016). – Nazva z ekrana.
3. Bulava L. M. Neohrafichna osvita v konteksti istorii Poltavskoho natsionalnogo pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka (1914–2014 roky): monohrafiia / L. M. Bulava, S. M. Shevchuk, O. M. Mashchenko. – Poltava: PNP, 2014. – 144 s.
4. Hod B., Yermak O. Istoryko-filolohichni fakultet u Poltavi / B. Hod, O. Yermak, P. Kyrydon ta in. – Poltava: PDP, 2009. – S. 9-13.
5. Hod B., Yermak O. Poltavskiyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni V. H. Korolenka: Istoriia i suchasnist / B. Hod, O. Yermak, P. Kyrydon ta in. – Poltava: PDP, 2009. – S. 4–6.
6. Hupan N. M. Ukrainska istoriografii istorii pedahohiky: [monohrafiia] / N. M. Hupan. – K.: A. P. N., 2002. – 224 s.
7. Dem'ianenko N. Zahalnopedahohichna pidhotovka vchytelia v Ukraini (KhIKh – persha tretyna KhKh st.): monohrafiia / N. Dem'ianenko. – K.: IZMN, 1998. – 328 s.
8. Kafedra filosofii PNP im. V. H. Korolenka [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://historic.pnpu.edu.ua/Philos.php> (data zvernennia: 16.10.2017). – Nazva z ekrana.
9. Polozhenye o vysshyykh uchebnykh zavedenyakh RSFSR: dekret: [pryniat Sovetom nar. komysarov RSFSR 2 sent. 1921 h.] // Sobr. uzakonenyi RSFSR. – 1921. – № 65. – St. 486.

10. Spysok kerivnykiv navchalnoho zakladu [Elektronnyi resurs] / - Rezhym dostupu: [http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3662/1/Keryvnyky%20PNPU%20\(PDPI,%20PDPU\).PDF](http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3662/1/Keryvnyky%20PNPU%20(PDPI,%20PDPU).PDF) (data zvernennia: 26.10.2016). – Nazva z ekrana.

11. Shevchuk V. V. Shevchuk S. M. Rektory Poltavskoho instytutu narodnoi osvity (1921-1930) ta dyrektory Poltavskoho instytutu sotsialnoho vykhovannia (1930-1933) / V. V. Shevchuk, S. M. Shevchuk // Istorychna pam'iat. -- Poltava, 2014. -- № 30-31. -- s. 170-176.

12. Derzhavnyi arkhiv Poltavskoi oblasti (dali -- DAVO). -- F.495. --Op.1. – S. 8. -- Ark. 156, 169-171.

13. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia (dali TsDAVO). -- F.166. -- Op. 2. -- S. 1123. -- Ark. 5, 12 – 14, 21 32-33, 58-59.

14. TsDAVO. -- F.166. --Op.4. – S. 649. -- Ark. 81-84.

15. TsDAVO. -- F.166. --Op.6. – S. 404. -- Ark. 44.

16. TsDAVO. -- F.166. --Op.6. – S. 4749. -- Ark. 26.

17. TsDAVO. -- F.166. --Op.6. – S. 4751. -- Ark. 31.

18. TsDAVO. -- F.166. --Op.6. – S. 4762. -- Ark. 2.

19. TsDAVO. -- F.166. --Op.12. – S. 8209. -- Ark. 5.

20. TsDAVO. -- F.166. --Op.12. – S. 8425. -- Ark. 8.

21. TsDAVO. -- F.166. --Op.12. – S. 8857. -- Ark. 5.

MYKOLA SHEVCHUK

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL BASES OF THE POLTAVA INSTITUTE OF NATIONAL EDUCATION IN THE PERIOD OF THE NEP IN 1921-1928

Today the process of reforming higher education in Ukraine continues. This is especially important in the context of government programs to increase the teacher's prestige and, accordingly, improve the material and technical base and the quality of teaching at the pedagogical level.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University still remains one of the leading universities in its specialty. The experience of the 20's of the 20th century is very important, when during the postwar period, economic stagnation and famine, the workers of the then pedagogical institute managed to lay the foundations for further development.

In 1921, it became clear for the Bolshevik leadership of the former Russian Empire that the policy of "military communism" caused the complete decline of industry and the destruction of the material and technical base of agriculture. That is why it was decided to partially allow private ownership, which marked the transition to the "New Economic Policy", these changes also affected the education system.

The period of the NEP in the context of the Poltava Institute of National Education caused a significant impact on the development of pedagogical higher education. The modern premises were received, the scientific-technical and material base of the institution increased. The policy aimed at ensuring the general literacy of the population and teaching in the Ukrainian language (so-called Ukrainization) is positive for the revival of national personnel.

On the other hand, the process of real influence of the Bolshevik Party nomenclature on the process of teaching and training of teachers began. A system of political commissars was implemented; directors used to appoint those people who were not qualified and badly-educated and who were faithful to the ideas of the Bolshevism. In the long run, this led to a squeeze out of progressive and educated teachers, it also formed a system of denunciations, which in the 1930's led to the impact of political terror not only over the opposition-oriented Bolshevik regime, but also those who were its supporters.

Key-words: PINA, the USSR, the UkrSSR, Ukrainization, repressions, Pedagogy, political commissars.

Одержано 13.11.2017р